

ملاحظات در باب رده‌بندی دهدهی دیویی و تحولات ویرایش‌های اخیر آن

محمود حقیقی^۱

چکیده: رده‌بندی دهدهی دیویی قدیمی‌ترین و پرستفاده‌ترین نظام رده‌بندی کتابخانه‌ای محسوب می‌شود، و در طول عمر صدویست و دو ساله‌اش نقش مؤثری در سازماندهی اطلاعات ایفا کرده است. این رده‌بندی، به منظور برخورداری از کارایی لازم و همگامی با پیشرفت‌های علمی، پیوسته مورد تجدید نظر قرار گرفته و تلاش‌های همه‌جانبه‌ای برای رشد آن به‌عنوان ابزاری جهانی در سازماندهی اطلاعات صورت گرفته است. همچنین، به‌منظور پاسخ‌گویی به نیاز رده‌بندی موضوع‌های پیچیده روزافزون، در ویرایش‌های اخیر آن، بیش از پیش به نظامی چهاربزه‌ای بدل شده است.

تحولات ویرایش‌های جدید (ویرایش‌های ۱۸-۲۱) نمایانگر رشد فزاینده‌ای به‌منظور بین‌المللی شدن این رده‌بندی است، و در آنها، بیش از پیش به نیازهای واقعی جامعه بین‌المللی استفاده‌کنندگان آن پرداخته شده و کوشش به‌عمل آمده است که گرایش غربی آن حتی‌الامکان کاهش یابد.

این نوشته، بر آن است که تحولات ساختاری عمده‌ای را که در سازماندهی برخی رشته‌ها در ویرایش‌های مذکور صورت گرفته، و اینکه چه‌گونه این تحولات باعث سهولت کاربرد، اصلاح شیوه‌های جانبدارانه، و افزایش کارایی جهانی این رده‌بندی شده است، بازگو نماید.

میانۀ نیمۀ دوم قرن نوزدهم شاهد ظهور رده‌بندی دهدهی دیویی بود که در طول عمر

۱. عضو هیأت علمی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تهران

صدویست و دو ساله‌اش تحولات شگرفی در سازماندهی مجموعه هزاران کتابخانه در سرتاسر جهان ایجاد کرده است. از لحاظ طبیعت و کمیت اطلاعات موجود، دنیای سال ۱۸۷۶، سال انتشار ویرایش اول رده‌بندی دیویی، با جهان دهه ۹۰ بسیار متفاوت بوده است. با این حال، به‌رغم دگرگونی‌هایی که در طول بیش از یک قرن رخ داده، رده‌بندی دیویی، طرحی که در ابتدا برای سازماندهی مجموعه یک کتابخانه دانشکده‌ای کوچک تدوین شده بود، اکنون آن قدر رشد یافته است که می‌تواند مخزن عظیم منابع اطلاعاتی همه جهان را سامان بخشد^(۱). آنچه قابل ملاحظه است اینکه حتی با رشد و جهانی شدن آن در صدویست سال گذشته، هیچ تغییری در مبانی اساسی آن حاصل نشده و در انعطاف‌پذیری‌اش همان بس که با جهانی سریع‌التحول همواره سازگاری داشته است^(۲).

طرح دیویی در واقع جهان دانش را در نظامی سلسله مراتبی، از کلی‌ترین موضوعات تا موضوعات بسیار جزئی، ترسیم می‌کند. هر یک از ده رده اصلی آن مجدداً به ده رده فرعی، و باز به ده رده فرعی‌تر، و سپس به صورت اعشاری به ده رده فرعی‌تر دیگر و الی آخر تقسیم می‌شود. این تقسیم‌ها تا آنجا ادامه می‌یابد که گسترش دانش بشری در زمینه مربوط به هر رده ایجاد کند. از آنجا که هر سطح تقسیم تابع سطح مافوق محسوب می‌شود، نظام سلسله مراتبی منطقی و ساده‌ای شکل می‌گیرد که از کل به جزء، ادامه می‌یابد. در واقع، همین ساختار ساده و منطقی این نظام است که مقبولیت پایدار آن را قابل درک می‌سازد.

وجود تقسیمات فرعی استاندارد و تمهیدات یاد سپاری^۱ در نظام دیویی زمینه‌ساز نظریه‌ها و شیوه‌های نوین در سازماندهی اطلاعات شده است. در واقع، دیویی مبتکر رده‌بندی چهریزه‌ای^۲ و الهام‌بخش رانگانانان در تدوین نظام رده‌بندی کولن^۳ به شمار می‌آید. به عبارت دیگر کاربرد نظام یافته ترکیب‌ها، چهریزه‌ها، و تقسیمات هم طراز یک موضوع که در رده‌بندی رانگانانان به کار می‌رود، جملگی ریشه در کار دیویی دارد^(۳). به‌منظور پاسخ‌گویی به نیاز رده‌بندی موضوع‌های پیچیده روزافزون، ویراستاران ویرایش‌های اخیر رده‌بندی دیویی، بیش از پیش متوجه توان‌های بالقوه رده‌بندی چهریزه‌ای شده‌اند. این گرایش به‌ویژه از ویرایش هیجدهم، که به آن چند جدول کمکی دیگر افزون شد، بیشتر تقویت گردید. افزایش این

1. mnemonics

2. Facet classification

3. Colon classification

جدول‌ها و یادداشت‌های شماره‌سازی، راه را برای تبدیل این رده‌بندی به نظامی چهریزه‌ای‌تر هموار کرد و این گامی بزرگ به‌منظور تقویت توان رده‌بندی دیویی برای رده‌بندی موضوع‌های چند جنبه‌ای محسوب می‌شد. این سیاست در ویرایش‌های بعدی نیز دنبال گردید. در حالی که در ویرایش ۲۱، مقوله‌های بیشتری از نشانه‌های چهریزه‌ای برخوردار شده‌اند، این رده‌بندی بیش از پیش به نظامی چهریزه‌ای بدل شده است. در واقع، شکل کنونی، در حفاصل بین نظام‌های رده‌بندی شمارشی^۱ و تجزیه‌ای - ترکیبی^۲ قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر، نظامی نیمه تجزیه‌ای - ترکیبی به شمار می‌رود. واقعیت این است که این طرح، اساساً به‌عنوان نظامی شمارشی ظاهر شد، و در آن شماره‌هایی برای موضوع‌های مختلف، از جمله موضوع‌های مرکب و پیچیده، منظور شده بود. در ویرایش دوم، جدولی برای تقسیم‌های شکلی ارائه شده؛ همچنین در آن ویرایش، برخی شماره‌ها در طرح مانند برخی دیگر تقسیم‌بندی می‌شدند. از این‌رو، مشاهده می‌کنیم که امر ترکیب یا شماره‌سازی از ویرایش‌های اولیه، به میزان محدود، وجود داشته است^(۴). در هر یک از ویرایش‌های جدیدتر، استفاده بیشتری از چهریزه‌ها صورت گرفته و تدابیر بیشتری برای ترکیب شماره‌ها در نظر گرفته شده است. به طوری که امروز در آخرین ویرایش‌های آن بسیاری از موضوع‌ها را می‌توان از طریق ترکیب یا شماره‌سازی رده‌بندی کرد.

این واقعیت که یک نظام رده‌بندی برای اینکه کارآمد باشد، باید با پیشرفت‌های علمی همگام شود، اصلی بدیهی است. تجدید نظرهای ادواری در این رده‌بندی، پیوسته کارآیی آن را در محیط اطلاعاتی سریع‌التحول تضمین می‌کند. ویرایش‌های جدید آن در فاصله‌های تقریباً ۸ تا ۱۰ سال منتشر شده است، و دگرگونی‌های بین ویرایش‌ها در نشریه‌ای با نام «رده‌بندی دیویی: اضافات، یادداشت‌ها، و تغییرات»^۳، منعکس می‌شود. به علاوه تلاش‌های همه جانبه‌ای به‌منظور رشد آن به عنوان ابزاری جهانی صورت می‌گیرد، و سعی بر آن است که گرایش امریکایی آن، هم از لحاظ ساختار و هم از لحاظ واژگان، اصلاح گردد^(۵). در هر ویرایش، دامنه تجدید نظر در هر رشته، بستگی به دو عامل دارد: جایابی برای موضوع‌های جدید و رفع مشکلات موجود^(۶). زمینه‌های جدید علمی، تحولات اجتماعی و سیاسی و واژگان منسوخ و

1. Enumerative classification

2. Analytico-synthetic

3. Dewey decimal classification: additions, notes and changes (DC &)

نارسا، ایجاب می‌کند که رده‌های موجود روزآمد شوند. در تجدید نظر در هر زمینه، با کاربرد چهریزه‌نماهای^۱ بیشتر و ترکیبات نشانه‌ای سعی بر آن است که طرح برای موضوع‌های پیچیده و محیط اطلاعاتی نوین انطباق پذیرتر شود^(۷). در واقع، چهریزه‌ای‌تر شدن رده‌بندی و کاربرد چهریزه‌ها و ترکیبات نشانه‌ای امکانات بیشتری را برای بازیابی ایجاد می‌کند. به عبارت دیگر، با در دسترس بودن عناصر معنی دارد و با تأمین امکان دستیابی به جنبه‌های مختلف ارائه شده در شماره‌های کامل و امکان ترکیب قسمت‌های مختلف شماره‌ها از هر کجای رده‌بندی، می‌توان کارایی بازیابی موضوعی را افزایش داد^(۸).

در این رده‌بندی، سه روش تجدید نظر وجود دارد: کامل، گسترشی، و عادی. تجدید نظر کامل وقتی اعمال می‌شود که ساختار اصلی یک رشته چنان منسوخ شده که دیگر با اطلاعات جاری سازگاری نداشته باشد، یا کاربرد آن با اشکال صورت بگیرد، و یا ترتیب رده‌ها غیرمنطقی باشد. در تجدید نظر کامل، جای مناسب برای موضوع‌های جدید تعیین می‌شود، و غالباً تغییراتی در نظم اتصالی^۲ و چگونگی تقسیمات رده‌ها صورت می‌پذیرد^(۹). در تجدید نظر گسترشی، طرح اصلی فرانما برای تقسیمات یک شماره حفظ می‌شود، ولی پاره‌ای یا بسیاری از تقسیم‌های فرعی مورد تجدید نظر شده قرار می‌گیرد و برای موضوع‌های جدید گسترش‌هایی به عمل می‌آید^(۱۰). سومین روش، تجدید نظر عادی است که دائماً صورت می‌پذیرد، و همان‌طور که اشاره شد، شماره موضوع‌های جدید و شماره‌های تغییر یافته در نشریه رده‌بندی دهمی دیویی: اضافات، یادداشتها و تغییرات منتشر می‌شود. به این ترتیب، کتابخانه‌ها به موقع از شماره‌های جدید و تجدید نظر آگاه می‌شوند^(۱۱). افزون بر این، در هر ویرایش تمامی رده‌ها و نمایه مورد بررسی مجدد قرار می‌گیرد، و تجدید نظرهای لازم در سرتاسر طرح به عمل می‌آید. درج موضوع‌های جدید، تجدید سازمان موضوع‌هایی که نابه‌جا قرار گرفته‌اند، حذف تمهیدات دوگانه و شماره‌هایی که به‌ندرت از آنها استفاده می‌شود، روزآمد کردن و تصحیح واژگان در طرح و نمایه، در شمار این تجدید نظرها قرار می‌گیرند. شایان ذکر اینکه تجدید نظر در طرح دیویی در مقایسه با تجدید نظر در طرح‌های رده‌بندی دیگر چون رده‌بندی کولن، رده‌بندی دهمی جهانی و حتی رده‌بندی کنگره نسبتاً محافظه‌کارانه صورت می‌گیرد^(۱۲).

ویرایش‌های اخیر نمایانگر رشد فزاینده‌ای به منظور بین‌المللی شدن این رده‌بندی است، و مسئله نیازهای سایر جوامع همواره مطمح نظر ویراستاران ویرایش‌های مختلف بوده است. از جمله در پیشگفتار ویرایش ۱۸، تصریح شده است که فرایند توجه به مباحث غیرغربی، که با ویرایش ۱۶ آغاز شد، همچنان ادامه دارد^(۱۳) و در مقدمه ویرایش ۱۹ خاطر نشان شده که در تهیه هر ویرایش، نیازهای سایر ممالک، هم از لحاظ تفصیل و هم از لحاظ نظم، باید کاملاً منظور شود^(۱۴). همچنین در پیشگفتار کمیته خط‌مشی هیات تحریریه ویرایش ۲۱ تاکید شده است که احساس مسئولیت نسبت به نیازهای سایر کشورها و مجموعه‌هایی که حاوی مواد غیرمسیحی و غیرغربی هستند، سیاست همیشگی این کمیته بوده است، و مهم‌تر اینکه حساسیت به مسائل فرهنگی و اجتماعی سایر کشورها و برآوردن نیازهای واقعی آنها کارآیی جهانی رده‌بندی را افزایش می‌دهد^(۱۵).

بین‌المللی کردن رده‌بندی با هدف برآوردن نیازهای جامعه بین‌المللی استفاده‌کنندگان آغاز شده است، با این حال روشن است که این روند خود محدودیت‌هایی دارد. واقعیت این است که بازتاب جهان‌بینی غربی در ویرایش‌های انگلیسی رده‌بندی اجتناب‌ناپذیر است، و سازگار کردن آن با نظام‌های اجتماعی یا فرهنگی کاملاً متفاوت بسیار مشکل خواهد بود^(۱۶). معذک، این نقص از طریق گسترش‌های مجاز که در این رده‌بندی پیش‌بینی شده قابل جبران است. ذیلاً به برخی تحولات ویرایش‌های اخیر اشاره می‌شود: مؤسسه فارست پرس^۱، ویرایش ۱۸ را در ۱۹۷۱ در سه جلد منتشر کرد. طرح این ویرایش همانند طرح ویرایش ۱۷، بر مبنای اصل تمامیت موضوعی تدوین شد. به منظور استفاده آسان، مثال‌های توضیحی بیشتر، دستورالعمل‌های دقیق‌تر و مفصل‌تر، و واژگان متداول‌تری در آن ظاهر شد^(۱۷).

استفاده از جدول تقسیمات فرعی استاندارد و جدول تقسیمات جغرافیایی در ویرایش ۱۷ آن‌قدر سودمند واقع شده بود که در ویرایش ۱۸، پنج جدول کمکی جدید بدان افزوده شد^(۱۸). برخی شماره‌های جدول یک، جدول تقسیمات فرعی استاندارد، گسترش یافت. همچنین در جدول ۲، جدول تقسیمات جغرافیایی، دگرگونی‌ها و گسترش‌هایی به عمل آمد. جدول‌های پنج‌گانه جدید نیز تسهیلات قابل ملاحظه‌ای در امر شماره‌سازی ایجاد کردند. این جدول‌ها

عبارت‌اند از: جدول ۳، جدول تقسیمات فرعی ادبیات زبان‌های مختلف که در واقع جای‌گزین دستورالعمل‌های پیچیده شماره‌سازی در رده ۸۰۰ شد و کار شماره‌سازی را نسبتاً آسان کرد. جدول ۴، جدول تقسیمات فرعی زبان‌ها نیز جای‌گزین دستورالعمل‌های رده ۴۰۰ گردید. جدول ۵، گروه‌های نژادی، قومی، و ملی، و جدول ۶، جدول زبان‌ها، که هر دو جدول بر پایه توالی سنتی تقسیمات زبان‌ها در شماره‌های ۴۲۰-۴۹۰ تنظیم شده بودند. جدول ۷، جدول اشخاصی که جای‌گزین دستورالعمل‌های «مانند ۰۰۱-۹۹۹ یا از ۱/۹۲۰-۹۲۸/۹ تقسیم‌بندی کنید» شد^(۱۹).

در این ویرایش، در شماره‌های رده‌های حقوق (۳۴۰) و ریاضیات (۵۱۰)، تجدید نظر کامل به عمل آمد و برای این دو شماره گسترش کاملاً جدید طرح‌ریزی شد^(۲۰). همچنین «یادداشت‌های بیفزایید» که با دستورالعمل‌های دقیقی همراه بودند، در این ویرایش جای‌گزین دستورالعمل‌های «همانند... تقسیم‌بندی کنید» گردید^(۲۱). این ویرایش نیز سیاست عدم تمرکز بر مسائل غربی را ادامه داد و در آن، تمهیدات نوی برای استفاده سایر کشورها از این رده‌بندی به کار رفت.

مؤسسه فارست پرس در ۱۹۷۹ ویرایش ۱۹ را نیز در سه جلد منتشر کرد. تدوین این ویرایش نیز مبتنی بر همان اصول ویرایش‌های پیشین بود و مسئله کاربرد و اعتبار جهانی این نظام رده‌بندی و نیازهای سایر فرهنگ‌ها در آن مطمح نظر قرار گرفت^(۲۲). در این ویرایش، شناسه‌های بیشتری ظاهر شد، برای موضوع‌های بیشتری تدارک دیده شد، از این رو، تمهیدات لازم برای شماره‌سازی بیشتری در آن در نظر گرفته شده بود. یادداشت‌های توضیحی و دستورالعمل‌های شماره‌سازی متعددی در آن راه یافت. به‌ویژه دستورالعمل‌های گام به گام شماره‌سازی در رده ۸۰۰ و در جدول شماره ۳، به جدول ۳. جدول متمم A-۳ که در واقع جانشین مفاهیم متعددی که به دفعات در جدول ۳ ویرایش ۱۸ تکرار می‌شد، اضافه گردید^(۲۳). به‌منظور انتخاب تقسیم فرعی مناسب برای آثاری که برای آنها دو یا چند تقسیم فرعی استاندارد قابل اعمال است، در ابتدای جدول یک، جدول تقسیمات فرعی استاندارد، جدول تقدم و تأخری ظاهر شد. از این ویرایش کاربرد شماره فرعی استاندارد ۰۸ - به مفهوم مجموعه‌ها به جز در زمینه ادبیات متوقف شد. شماره‌های استاندارد جدید ۰۸۸ - (تاریخ و توصیف یک موضوع در میان گروه‌های خاص اشخاص) و ۰۸۹ - (تاریخ و توصیف یک موضوع در میان گروه‌های نژادی، قومی، و ملی) برای نخستین بار ظاهر گردید. در تقسیم‌های

زمانی شماره‌های رده ۹۰۰ گسترش‌های اساسی به عمل آمد^(۲۴).

در این ویرایش در تقسیم‌بندی شماره‌ها سه مورد تجدید نظر کامل به عمل آمد. این سه مورد عبارت‌اند از:

۱. موضوع‌هایی که در ویرایش ۱۸ به صورتی نامناسب در تقسیمات ۳۰۱ (جامعه‌شناسی) قرار داشتند، در این ویرایش بین شماره‌های ۳۰۱-۳۰۷ توزیع شدند.

۲. شماره ۳۲۴ (فرایند سیاسی)، جای‌گزین تقسیمات شماره‌های پیشین ۳۲۴ (فرایند انتخاباتی) و ۳۲۹ (احزاب سیاسی) شد. در ساختار جدید از تأکید بر احزاب سیاسی امریکا کاسته شد.

۳. در جدول تقسیمات جغرافیایی در شماره‌های ۴۱ تا ۴۲ دگرگونی‌های اساسی متناسب با تقسیمات جغرافیایی بریتانیا به عمل آمد^(۲۵).

در ۱۹۸۹ مؤسسه فارست پرس، این بار به عنوان سازمانی وابسته به مؤسسه OCLC^۱، ویرایش ۲۰ را در ۴ جلد منتشر کرد. پیوستن فارست پرس و رده‌بندی دیویی به OCLC، و برخورداری آن از امکانات و منابع این مؤسسه، موجب اعتلای تولیدات و خدمات رایانه‌ای مورد نیاز استفاده‌کنندگان این رده‌بندی شد^(۲۶). هدف این ویرایش، تأمین سهولت استفاده از آن به وسیله دستورات عمل‌های روشن‌تر، توضیحات بیشتر، حذف تمهیدات مضاعف به‌منظور رده‌بندی موضوع‌های واحد، و ارائه راهنمایی‌های لازم از طریق گنجاندن یک دستنامه^۲ در آن بود^(۲۷).

این ویرایش مشتمل بر ۶ بخش اصلی بود: بخش ۱. مقدمه؛ بخش ۲. جدول‌ها؛ بخش ۳. صورت شماره‌های جا‌به‌جا شده ویرایش ۱۹، که هر سه بخش در جلد اول قرار داشتند؛ بخش ۴. شامل طرح که خود به دو قسمت تقسیم شد: قسمت اول از ۰۰۰-۵۹۹ (جلد دوم) و قسمت دوم از ۶۰۰-۹۹۹ (جلد سوم) را تشکیل دادند؛ بخش ۵. نمایه‌نسبی؛ و بخش ۶. راهنما که هر دو بخش اخیر، جلد ۴ را تشکیل دادند.

برخی دگرگونی‌های عمده در این ویرایش از این قرارند: شماره استاندارد ۰۸- که در دیویی ۱۸ به معنی مجموعه‌ها بود و در ویرایش ۱۹ به معنی تاریخ و توصیف یک موضوع در میان

گروه‌هاى اشخاص تغيير يافت، در ويرايش ۲۰ بسط داده شد و گروه‌هاى خاص اشخاص مشخص شدند. شماره استاندارد ۰۹۲۴- برای سرگذشتنامه‌هاى انفرادى حذف و برای اين سرگذشتنامه‌ها شماره کلى ۰۹۲- در نظر گرفته شد. جدول ۲، جدول نواحى جغرافيايى در موارد بسيارى بسط داده شد، و شماره‌هاى جديدى برای شهرها و نواحى متعدد منظور گرديد. تقسيمات جديد جغرافيايى کشورها در آن بازتاب يافت. در اين جدول، در شماره بریتیش کلمبيا^۱ (۷۱۱-)، تجديد نظر کامل به عمل آمد و اسامى جغرافيايى بسيارى به آن افزوده شد (۲۸).

جدول ۳، جدول تقسيمات فرعى ادبيات زبان‌هاى خاص و فرم‌هاى خاص ادبى، به سه جدول فرعى تقسيم شد:

A-۳. تقسيمات فرعى برای آثار نويسندگان خاص، و يا آثار راجع به آنها.

B-۳. تقسيمات فرعى برای آثارى که داراى بیش از یک نويسنده، و يا راجع به بیش از یک نويسنده هستند.

C-۳. برای اخص کردن نشانه‌هاى جدول B-۳.

جدول ۵، جدول گروه‌هاى نژادى، قومى، و ملى، به ویژه برای دراويديان^۲، افريقايى‌ها، و مردمان بومى امريکا گسترش يافت، در اين جدول شماره ۹۲۷۴۱- برای اعراب فلسطين منظور شد (۲۹). در جدول ۶، جدول زبان‌ها، گسترش‌هاىی برای زبان‌هاى آسیايى، افريقايى و زبان‌هاى بومى امريکا صورت گرفت.

در رده فلسفه (۱۰۰)، شماره‌هاى جديدى برای مکاتب فلسفى چينى (۱۸۱/۱۱۲-۱۸۱/۱۱۵) منظور شد. با فلسفه کونفوسیوسى و تائو، به عنوان مکاتب فلسفى برخورد شد، و نه فلسفه‌هاىی براساس دين^(۳۰).

رده‌هاى زبان (۴۰۰) و ادبيات (۸۰۰) به منظور هماهنگى با شماره‌هاى جدول زبان‌ها (جدول ۶) در بسيارى موارد گسترش يافت، و جدول‌هاى زمانى برای ادبيات چندين کشور بسط داده شد (۳۱).

رده ۷۸۰ (موسيقى) تجديد نظر کامل ديگرى را به خود ديد و توسعه جهانى يافت و سعى

شد که رده جدید برای موسیقی همه فرهنگ‌ها از تقسیمات مطلوبی برخوردار باشد^(۳۲). در رده جدید، رده‌بندی سازهای موسیقی براساس خصوصیات فیزیکی ساز، که موجب ایجاد صدا می‌شود، انجام شد و سازهای غیرغربی نیز مانند سازهای غربی مورد توجه قرار گرفت^(۳۳).
نمایه ویرایش ۲۰ کوچک‌تر از نمایه ویرایش ۱۹ شد. حذف بسیاری از ارجاعات غیرضروری عامل این کاهش در حجم بود. از سوی دیگر، شماره‌های مستقیم جای‌گزین ارجاعات شد^(۳۴). اسامی مردمان و زبان‌های بسیاری به نمایه افزوده شد. این ویرایش برای نخستین بار همراه با یک دستنامه منتشر گردید. دستنامه به منظور توضیح نکات دشوار رده‌بندی تدوین شده بود.

بر مبنای بیستمین ویرایش چاپی این رده‌بندی، نخستین ویرایش الکترونیکی آن به صورت دیسک فشرده نوری در ژانویه ۱۹۹۳ منتشر شد، و متعاقباً دومین ویرایش الکترونیکی در ۱۹۹۴ ارائه گردید^(۳۵). ویرایش الکترونیکی، امکانات جدیدی را برای کاربرد آسان‌تر و کارآتر فراهم می‌کند^(۳۶) و متضمن توضیحات و راهنمایی‌های سودمند فراوانی برای شماره‌سازی است و در آن سعی شده است که با استفاده از تمهیدات گوناگون مشکلات شماره‌سازی تبیین شود^(۳۷).
ویرایش ۲۱ در ۴ جلد همزمان به صورت چاپی و نیز به شکل دیسک فشرده نوری در ۱۹۹۶ منتشر شد. سیاست تأکید بر سهولت کاربرد رده‌بندی توسط استفاده‌کنندگان که هدف ویرایش ۲۰ بود، در ویرایش ۲۱ نیز دنبال شده است. از این رو، تمهیدات فراوانی برای راهنمایی استفاده‌کنندگان، به کار رفته است. عناوین مبهم با عناوین جدیدی جای‌گزین شده، یادداشت‌ها ساختار ساده‌تری یافته و یادداشت‌های بیشتری به آن افزوده شده است. همچنین شماره‌های میان رشته‌ای بیشتری در فرانما و نمایه راه یافته‌اند^(۳۸).

ویرایش ۲۱ مشتمل بر ۹ بخش اصلی به ترتیب زیر است:

۱. ویژگی‌های نوین ویرایش ۲۱
۲. مقدمه
۳. اصطلاحنامه
۴. نمایه مقدمه و اصطلاحنامه
۵. جدول‌های هفت‌گانه
۶. لیست‌های مقایسه‌ای از ویرایش‌های ۲۰ و ۲۱.
(بخش‌های شش‌گانه فوق جملگی در جلد اول قرار دارند)

۷. فرانما (سازمان دانش از ۰۰۰ تا ۹۹۹) که مجلدات ۲ و ۳ را تشکیل می‌دهد.

۸. نمایه نسبی

۹. دستنامه

(دو قسمت فوق جلد ۴ را تشکیل می‌دهند).

در این ویرایش گسترش تقسیمات فرعی استاندارد در ذیل موضوع‌های خاص با تقسیمات شماره‌های جدول یک هماهنگ شده است^(۳۹). تجدید نظر در تقسیمات فرعی استاندارد برای مسیحیت و به‌طور کلی برای ادیان مختلف، و نیز تجدید نظر در شماره ۲۹۶ (دین یهود) و ۲۹۷ (دین اسلام)، همچنین اعمال گسترش‌هایی در جدول تقسیمات جغرافیایی، از جمله اقداماتی محسوب می‌شود که به منظور افزایش کارایی جهانی این رده‌بندی صورت می‌گیرد^(۴۰). در رده دین به‌منظور کاهش گرایش مسیحی این رده، تقسیمات فرعی استاندارد مسیحیت از شماره‌های ۲۰۱ تا ۲۰۹ به شماره‌های ۲۳۰ تا ۲۷۰ (عناصر ویژه مسیحیت) منتقل شده، و در شماره‌های دین یهود و دین اسلام تجدید نظر شده و این شماره‌ها گسترش یافته‌اند. تقسیمات شماره ۲۹۷ (اسلام) که در دیویی ۲۰ اندکی بیش از ۵ صفحه را اشغال کرده بود، در دیویی ۲۱ به ۱۸ صفحه افزایش پیدا کرده است. در جدول ۲، در تقسیمات شماره ۴۷-، شماره مربوط به کشورهای قبلاً به اتحاد جماهیر شوروی سابق تعلق داشتند. به‌منظور هماهنگی با تحولات سیاسی جدید، تجدید نظر به‌عمل آمده است. در این جدول، همچنین تقسیمات جغرافیایی برزیل، یونان، زلاندنو و نوژ با همکاری کتابخانه‌های ملی و انجمن‌های کتابداری این کشورها گسترش یافته است. در بسیاری از دوره‌های تاریخی و ادبی مربوط به کشورها و ادبیات زبان‌های مختلف تجدید نظر شده و گسترش‌های لازم به‌عمل آمده است^(۴۱).

همچنین، به‌منظور تنظیم بهتر و تعیین شماره‌های مناسب‌تر و کوتاه‌تر، دگرگونی‌ها، تمهیدات، جابه‌جایی‌ها، و گسترش‌های سودمند دیگری به‌عمل آمده است. علاوه بر گسترش‌های لازم در شماره‌های جدول‌های ۱ و ۲، در شماره‌های جدول ۳ (تقسیمات فرعی ادبیات)، جدول ۵ (جدول گروه‌های نژادی، قومی، و ملی) و جدول ۶ (جدول زبان‌ها)، با توجه به نیازهای واقعی جهانی، دگرگونی و گسترش‌هایی اعمال شده است^(۴۲). برای بسیاری از موضوع‌ها که از زمان انتشار ویرایش ۲۰، دارای پشتوانه انتشاراتی شده‌اند، شماره‌هایی منظور گردیده^(۴۳) و تحولات سیاسی و اجتماعی فراوانی در آن بازتاب یافته است^(۴۴). در حوزه علوم رایانه‌ای نیز، با توجه به تحولات سریع در دهه گذشته، و لزوم روزآمد کردن و گسترش

شماره‌های این حوزه، در شماره‌های ۰۰۴-۰۰۶ اصلاحات قابل ملاحظه‌ای به عمل آمده و در آن موضوع‌های جدیدی منظور شده است^(۴۵). در این ویرایش، همچنین اصطلاحات به کار رفته در سرتاسر رده‌بندی با توجه به نیازهای استفاده‌کنندگان بین‌المللی روزآمد شده است^(۴۶). در ویرایش ۲۱، همچون سایر ویرایش‌های اخیر، بر چهره‌های تر شدن رده‌بندی تأکید شده است. اساساً کاربرد چهره‌نماها و ترکیب‌های نشانه‌ای از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. استفاده از چهره‌ها برای مشخص کردن اجزای معنی‌دار یک شماره و کاربرد نشانه یکسان برای بیان جنبه‌های تکرار شونده موضوع‌های درون یک رده، امکانات بازبایی را از طریق تامین دسترسی به اطلاعات ارائه شده توسط بخش‌های یک شماره افزایش می‌دهد^(۴۷).

به منظور انعکاس دیدگاه‌های نوین و رفع مشکلات ساختاری و اصلاح شیوه‌های جانبدارانه، روی هم رفته در سه زمینه علوم اداری (۳۵۰-۳۵۴)، آموزش و پرورش (۳۷۰)، و علوم زیستی (۵۶۰-۵۹۰) تجدید نظرهای عمده‌ای به عمل آمده است. به منظور رفع چندین مشکل دیرپا در شماره‌های علوم اداری، از جمله مشکلات ساختاری تقسیمات این شماره‌ها، در اولویت قرار گرفتن حوزه قضایی به‌رغم تمایل نظریه‌های جدید به تأکید بر موضوع در این زمینه، و گرایش امریکایی در ساختار و واژگان این قسمت از طرح، در آنها تجدید نظر اساسی صورت گرفته است؛ بدین معنی که ساختار این شماره‌ها اصلاح شده، گرایش امریکایی کاهش یافته، و نظم اتصالی از شکل «حوزه قضایی / موضوع» به صورت «موضوع / حوزه قضایی» برگردانده شده است^(۴۸).

در تقسیمات شماره آموزش و پرورش (۳۷۰) نیز تجدید نظر گسترده‌ای به عمل آمده است. بدین معنا که طرح اصلی این مبحث در فرانما همچنان حفظ شده، اما برخی تقسیمات فرعی مورد تجدید نظر قرار گرفته، و برای موضوع‌های جدید گسترش‌هایی منظور شده است. قابل ملاحظه‌ترین دگرگونی‌ها، انتقال شماره آموزش زنان (۳۷۶) و شماره مدارس دینی (۳۷۷) به تقسیمات مبحث مدارس و آموزش‌های خاص (۳۷۱)، بوده است. این جابه‌جایی، بازتاب این نظریه متداول در آموزش و پرورش است که موضوع‌های فوق را بیش از آن که تقسیم مرکزی آموزش و پرورش باشند، جنبه‌ای از موضوع کلی تلقی می‌کند^(۴۹). در این رده، تغییر عمده دیگر، انتقال شماره پژوهش‌های آموزشی از ۳۷۰/۷۸ به جای مناسب آن در ۳۷۰/۷۲، و همچنین انتقال جامعه‌شناسی آموزش و پرورش از شماره ۳۷۰ به شماره ۳۰۶، به منظور پیوستن آن به جامعه‌شناسی سایر رشته‌ها است. گسترشی نیز برای فنون قرائت و زبان و

اختصاص شماره‌ای برای آموزش از راه دور، از ویژگی‌های دیگر این ویرایش است (۵۰). همان‌طور که اشاره شد، سومین تجدید نظر عمده در شماره‌های علوم زیستی (۵۶۰-۵۹۰) به عمل آمده است. در این شماره‌ها، در تقسیمات شماره ۵۷۰ (علوم زیستی و زیست‌شناسی)، و نیز شماره ۵۸۳ (دولپه‌ای‌ها)، کاملاً تجدید نظر شده، و در سایر شماره‌های ۵۶۰-۵۹۰، اصلاحات گسترده‌ای به عمل آمده است. در مورد شماره ۵۷۰ نظم اتصالی از شکل «موجود زنده/ فرآیند» به صورت «فرآیند/ موجود زنده» در آمده است. از جمله دگرگونی‌های مهم اینکه میکروارگانیسم‌ها، قارچ‌ها و جلبک‌ها در تقسیمات شماره ۵۷۹ در کنار هم قرار گرفته‌اند و به پستانداران و ماهی‌ها شماره‌های کوتاه‌تری اختصاص یافته است (۵۱).

مثال زیر برخی تغییرات مفید را در علوم زیستی نشان می‌دهد:

ساخت و ساز در خرس‌ها	
ویرایش ۲۰:	۵۹۹/۷۴۴۶۰۴۱۳۳
خرس‌ها	۵۹۹/۷۴۴۶
چهریزه‌نما برای فرآیند و بخش‌ها	۰۴
فیزیولوژی (از شماره ۵۹۱/۱ فیزیولوژی جانداران)	۱
ساخت و ساز (از شماره ۵۷۴/۱۳۳)	۳۳
ویرایش ۲۱:	۵۷۲/۴۱۹۷۸
ساخت و ساز	۵۷۲/۴
چهریزه‌نما برای جانوران خاص (از جمله ۵۷۱/۱ جانوران)	۱
خرس‌ها (از ۵۹۹/۷۸ خرس‌ها)	۹۷۸

در مثال فوق ملاحظه می‌شود که شماره مورد نظر در ویرایش ۲۱ به صورت قابل ملاحظه‌ای کوتاه شده است (۵۲).

در ویرایش ۲۱، همچنین مدخل‌های نمایه نسبی نسبت به مدخل‌های نمایه نسبی ویرایش ۲۰ افزایش یافته است. در نمایه جدید، اصطلاحات متداول نزد استفاده‌کنندگان بین‌المللی منظور شده است. نمایه، افزون بر شناسه‌های جدید مربوط به یادداشت‌های دستنامه، اصطلاحات دیگری، از جمله شناسه‌های مربوط به برگزیده‌ای از شماره‌های ساخته شده را، شامل می‌شود (۵۳).

دستنامه این ویرایش نیز اطلاعات مفصل‌تری درباره زمینه‌های خاص این رده‌بندی دارد، و

در باب شماره‌سازی و رده‌بندی موارد دشوار، راهنمایی‌های لازم را برای کمک به استفاده‌کننده ارائه می‌دهد، و چگونگی گزینش میان شماره‌های وابسته را توضیح می‌دهد^(۵۴).

از آنچه گذشت، این واقعیت آشکار می‌شود که با انتشار هر ویرایش جدید از این رده‌بندی، با کاربرد بیشتر چهریزه‌ها و چهریزه‌نماها و بیان روشن‌تر ترتیب‌های اتصالی، تمهیدات بیشتری برای ترکیب شماره‌های رده‌بندی منظور شده است. به این ترتیب، رده‌بندی دیویی امروزه بیش از هر زمان دیگری برای تجزیه دقیق دانش و نیز رده‌بندی موضوع‌های بسیار ریز از طریق ترکیب یا شماره‌سازی، تواناست^(۵۵). اکنون این رده‌بندی در همه کارهای جهان به کار می‌رود. در گذشته، کتابداران غیرامریکایی به تأکیدی که بر موضوع‌های مربوط به ایالات متحده می‌شد رشک می‌بردند، ولی با شناخت و پاسخ‌گویی به نیازهای این کشورها، در واقع گامی بس بزرگ در راه پذیرش جهانی آن برداشته شده است^(۵۶).

اصول ساختاری جهانی، نشانه، انعطاف‌پذیری، و چند منظورگی رده‌بندی دیویی موجب سازگاری این نظام در ابعاد مکانی، زمانی، و فرهنگی شده است. از لحاظ بُعد مکانی، واقعیت این است که امروزه در بیش از ۲۰۰/۰۰۰ کتابخانه در ۱۳۵ کشور جهان به کار می‌رود^(۵۷) و متخصصان اطلاع‌رسانی سرتاسر جهان آن را فی‌نفسه و یا به‌عنوان یک الگو، سودمند یافته‌اند. در بسیاری از کشورها به منظور برآوردن نیازهای ملی، جرح و تعدیل‌هایی در آن صورت داده و گسترش‌های لازم را به عمل آورده‌اند. از لحاظ بُعد زمانی، همین بس که این رده‌بندی از اواخر قرن نوزدهم تا پایان قرن بیستم و عصر الکترونیک توان و پویایی خود را حفظ کرده است. از لحاظ فرهنگی، انطباق‌پذیری این رده‌بندی با محیط‌هایی با زمینه‌های فلسفی و زمانی کاملاً متفاوت به اثبات رسیده است^(۵۸).

این حقیقت که رده‌بندی دیویی بیش از یکصدویست سال پایدار مانده و امروزه پراستفاده‌ترین نظام رده‌بندی در جهان است، مؤید ارزش عملی آن است. این نظام از طرحی اساساً کتابخانه مدار به ابزاری توانا برای سازماندهی اطلاعات در اشکال گوناگون محمل‌های آن تبدیل شده است^(۵۹).

و هم اکنون زمینه پاسخ‌گویی به نیازهای جریان اطلاعاتی جهان را تدارک می‌بیند و آماده است که با چالش‌های هزاره جدید مواجه شود^(۶۰).

1. Loi Mai Chan, "Dewey decimal Classification: edition 21 and international perspectives", presented at 62nd IFLA Conference (25-31 August 1996). Classification and Indexing Group. Workshop on DDC (Peking: IFLA, 1996), P1
2. John p. Comaromi, "The foundations of Dewey decimal Classification: the first two editions", in Melvil Dewey: the man and the Classification, edited by Gordon Stevenson and Judith Kramer-Greene (Albany, N.Y.: Forest Press, 1983), P 147.
3. Ibid.
4. Chan. P3
5. Ibid. P5
6. Ibid.
7. Ibid, P 5-6
8. Joan S. Mitchell, "DDC 21 and beyond: the Dewey decimal classification prepares for the future", Cataloging and Classification Quarterly, Vol. 21, no.2 (1995), P 41
9. Chan, P6
10. Ibid.
11. Ibid.
12. W.C. Berwick Sayers, Sayers' manual of Classification for librarians. 5th ed. by Arthmr Maltby (London: Andre Deutsch, 1975), P53
13. Melvil Dewey, Dewey decimal Classification and relative index. Edition 18 (New York: Forest press, 1971), Vol.1, P9
14. __ ____, Dewey decimal Classification and relative index. Edition 19 (Albany, N.Y.: Forest Press, 1979) Vol. 1 PXXIII
15. __ ____, Dewey decimal Classification and relative index. Edition 21/ edited by Joan S. Mitchell (Albany, N.Y.: Forest Press, a division of OCLC Online, Computer Library Center, 1996) Vol.1. P XIII
16. Russell Sweeny, "An Overview of the international use of the Dewey decimal Classification", Presented at IFLA General Conference (August, 1989). Classification and Indexing Section. Workshop: Dewey: an international perspective (paris: IFLA, 1989), P7
17. Dewey, 1971, Vol.1, P7
18. ibid., vol.1, P8

۱۹. وینتون ماتیوز، «دیوئی هجدهم: پیش بررسی و گزارش برای اهل حرفه». ترجمه پوری سلطانی، خبرنامه انجمن کتابداران ایران، دوره ۴، ش ۱ (بهار ۱۳۵۰)، ص ۱۲-۱۳
۲۰. همان، ص ۹
۲۱. همان، ص ۶
22. Dewey, 1979, Vol.1, P.XXIII
23. Ibid., vol.1, PP.xxi-xxII
24. Ibid., vol.1, P.xxi
25. Ibid., vol, P.xxIII
26. Melvil Dewey, Dewey decimal Classification and relative index. Edition 20/ edited by John P. Comaromi (Albany, N.Y: Forest Press, adivision of OCLC Online Computer Library Center, 1989), Vol.1, P.xi
27. ibid., vol.i, P.xix
28. Julianne Beall. "International aspects of DDC 20", Presented at IFLA General Conference (August, 1989). Classification and Indexing Section. Workshop: Dewey: an international Perspective (Paris: IFLA, 1989), P5
29. ibid., P.6
30. ibid., P.7
31. ibid.
32. ibid., P.9
33. ibid.
34. Dewey, 1989, vol.1, PPxxiii-xxiv
35. Mitchell, 1995, P.38
36. ibid, P.42
37. ibid, P.43
38. Dewey, 1996, Vol.1, P.xix
39. ibid., vol.1, P.xx
40. ibid., vol.1, P.xiii
41. ibid., vol.1, PP.xix-xx
42. Joan S. Mitchell. "DDC 21: an introduction", presented at 62nd IFLA General Conference (25-31 August 1996). Classification and Indexing Grop. Workshop on DDC: ed 21 and International Perspectives (Peking: IFLA, 199), P.6

43. *ibid.*, P.8

44. *ibid.*, P.1

45. *ibid.*, P.6

46. Dewey, 1996, vol.1, P.xix

47. *ibid.*, vol.1, P.xx

48. Mitchell, 1996, P.1-2

49. *ibid.*, P.3

50. *ibid.*, P.4-5

51. *ibid.*, P.6

52. *ibid.*, P.5-6

53. *ibid.*, P.ii

54. Dewey, 1996, vol.1, P.xxxi

55. Chan. P.3

۵۶. جوئل. سی داوونینگ، «صدمین سال دیویی». ترجمه محمود حقیقی، نامه انجمن کتابداران ایران، سال ۹، ش ۳ (پائیز ۱۳۵۵)، ص ۳۶۷

57. Russell Sweeney, "The international use of the Dewey decimal classification", *International cataloguing and bibliographic Control*, vol. 24, no 4(Oct./ Dec. 1995), P.61

58. Chan, P.4-5

59. Dewey, 1996, vol.1, P.xi

60. Chan, P.10.